

LEADER projekti Valdgailes pagastā

Valdgailes pagasta centrā Pūnās biedrības «Ziemeļkurzemes biznesa asociācija» (ZBA) koordinatore Gunta Abaja pulcināja Valdgailes pagasta pārvaldes vadītāju Janu Robaldi, vietējos uzņēmējus un biedrību pārstāvjus, lai spriestu par LEADER programmā paveikto, pašreiz īstenojamajiem projektiem un nākotnes iespējām. Citiem vārdiem, kā šajā Talsu novada pagastā piepildīt vienu no LEADER programmas pamatnostādņiem — uzlabot dzīvi laukos, veicinot uzņēmējdarbību, attīstot un veidojot tieši šim pagastam vajadzīgos pakalpojumus, produktus un vidi.

Iepriekšējā periodā īstenotie projekti

Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) atbalstītie — «Frītagu kapsētas labiekārtošana un stāvlaukuma būvniecība», «Bērnu dienas centra labiekārtošana Pūnās», «Pūņu bērnu centra remonts», «Tautas deju tērpu iegāde Pūņu pamatskolas deju kolektīvam», «Piemiņas vietas izveidošana Talsu novada Valdgailes pagasta īpašumā «Līksnas»», «Šujmašīnas un akumulatora skrūvgrieža iegāde pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai», «Daudzkorpusu bišu stropu iegāde Valdgailes pagasta «Vairogos»», «Valdgailes pagasta Pūņu ciema sporta laukuma rekonstrukcija» un **Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda atbalstītais** «Atpūtas parka rekonstrukcija Pūnās».

Jaunā perioda ELFLA 1. kārtā jau īstenots novada pašvaldības projekts «Āra trenāžieru laukuma ierīkošana Pūņu ciema sporta laukumā», īstenošanā ir Valdemārpils–Ārlavas baptistu draudzes projekts «Valdemārpils–Ārlavas baptistu draudzes darbības dažādošana». **ELFLA 2. kārtā** Pauls Zabiņaks īsteno projektu «Vieglo automobiļu un komerctransporta servisa izveidošana Valdgailes pagastā», IK «I.R. Avots — «Tūrisms un bišu produktu dažādošana», Jānis Krūziņš — «Mērniecības pakalpojumu izveide». Divi projekti atsaukti. **ELFLA 3. kārtā** Talsu novada pašvaldība īsteno projektu «Zīmju takas Pūnās».

Kā vērtējams līdz šim paveiktais?

Visi iepriekšējā perioda projekti ir bijuši lietderīgi, to ieguvumus iedzīvotāji izmanto un uzteic — gan labiekārtoto kapsētu, gan rekonstruēto atpūtas parku starp skolu un bērnudārzu, ko talsinieki atzinuši par vienu no labākajiem šajā pusē. Bērnu dienas centrs tagad apvienots ar interešu centru, bet tāpat tur rosās bērni, cep piparkūkas un kūkas, tur labprāt pulcējas uz aktivitātēm. Iegādātie tautas deju tērpi ir īpaši novērtēti, turklāt pašiem atkal ir savs jauniešu deju kolektīvs.

Realizēti arī divi nelieli uzņēmēju projekti. Andris Krūziņš līcis lietā gan ar projekta starpniecību iegūto šujmašīnu, šujot sēžammaisus jeb pufus, gan akumulatora skrūvgriezi, kas kalpojis par labu atspaidu remontdarbos.

Kādus pakalpojumus attīstīt?

Lai nauda paliktu laukos, vajag uz vietas darbu! Uzņēmējiem jāpiedāvā vietējiem iedzīvotājiem nepieciešami pakalpojumi un produkti. Mūsdienās labs atspaidis ir projektu iespējas... Teorijā tas skan vienkārši. Kā ir praksē?

Uzņēmējs **Pauls Zabiņaks** atzīst, ka Pūnās viss gājis diezgan labi līdz krīzei. Cilvēki pašu spēkiem īstenojuši projektus, darbojušās trīs maizes ceptuves, uzņēmumi bijuši katlumājā. Krīzes gados uzņēmumi izputējuši vai pārcēlušies citur.

Mājražotāja **Inga Zviedriņa** ir noskaņota cerīgi. Pagastā netrūkst mazu mājsaimniecību, ļaudīm ir zeme, teju visi var kaut ko audzēt un pārstrādāt. «Ja mazie zemes īpašnieki saprastu, ka var rakstīt projektus, iegūt visu nepieciešamo, lai izveidotu kvalitatīvus un garšīgus produktus! Klienti tos gribēs. Nevajag taisīt kaut ko lielu — lielas ceptuves u.tml.»

Pauls, turpinot dialogu, ir skeptiskāks: «Izklausās jau skaisti... Tomēr lielākajai daļai ļaužu nav pacietības pašiem ko izveidot. Viņi meklē darbu, piemēram, brauc uz Kolku, uz zivju ceļu. Tā ir un būs.»

Inga neatlaižas un sparīgi turpina, ka tirgi Latvijā tagad *rullē*. «Aicinu arī citus, kas laukos domā, ko darīt, pievērsties mājražošanai!» Šaubīgie un svārstīgie ir jāmotivē, tāpēc ļoti noderētu semināri. «Daudz jārunā ar jaunajiem, lai viņi saņemtos!»

Gunta Abaja paskaidro — ir uzrakstīts projekts, ja to atbalstīs, tad vēlā rudenī vai ziemā notiks starpreģionāls seminārs mājražotājiem un amatniekiem.

Biedrības «Pakāpiens» vadītāja **Daina Erenberga** aši uzskaita vajadzības, kā tagad saka, *nišas*:

pagastā ir liels pieprasījums pēc tomātu un puķu stādiem, protams, tad vajadzētu siltumnīcu, kāpostu ēvelēšana un skābēšana, — šim nolūkam vajadzētu ēveli...

G. Abaja pievērš uzmanību, ka LEADER programmā dažādos periodos ir atšķirīgi nosacījumi. Tā iepriekšējā periodā LEADER atbalstu varēja gūt lauksaimnieciskie ražotāji un pārstrādātāji, šajā — tikai pārstrādātāji. Jāizmanto konkrētajā laikposmā pieejamais! Dažs labs uzņēmējs tagad kož pirkstos, ka iepriekšējā periodā nav *paņēmis* vēl vienu siltumnīcu, kas nu vairs nav iespējams. Savukārt biedrību lielā iespēja tagad ir pievērsties visa veida interešu izglītībai, mūžizglītībai. Telpas Pūnās ir — tautas namā, skolā. Projektos var iegūt naudu pasniedzēju apmaksai un arī mācību materiāliem.

I. Zviedriņa turpina, ka arī kooperatīvajā sabiedrībā «Talsu novada garša» sprieduši, kādas tēmas iekļaut projektos. Viena aktualitāte ir tirdziņi un iespējas nomāt tirdzniecības teltis un galdus. G. Abaja teic, ka šāda iespēja varētu būt, ja atbalstīs attiecīgu projektu. Inga vēl piebilst, ka Rīgā un arī citās lielajās pilsētās kļūst iecienīti garšas tūristu autobusi, kas brauc pa lauku mājražotāju maršrutiem un mājās atgriežas ar pilniem čemodāniem: «Mūsu saimniecība atrodas ideālā vietā, bet, lai izveidotu maršrutu, apkārtne jābūt vēl citiem. Sākumā daudzi baidās, kā nu būs, ja atbrauks sveši, pie manis nav perfekti... Nav ko baidīties!» Savukārt Gunta apstiprina, ka ZBA ir doma rosināt un pulcēt vietējos mājražotājus, lai taptu šādi maršruti.

Vajadzību pagastā un tā centrā vēl daudz, visas arī nav projektos ietērpjamas. Tā *mūžīgais* atkritumu savākšanas un tvertņu jautājums ir arī iedzīvotāju izglītošanas jautājums...

Pašreizējie projekti

I. Zviedriņa no IK «I.R. Avots» pagastā darbojas jau 13 gadus, saimniecībā īstenoti vairāki projekti, sākot ar SAPARD. «Laukos jāizvērs daudzveidīga darbība. Sākām ar autoservisu, esam reģistrēti mājražotāji (sveču darbnīca), mums ir bišu drava, vēl arī tūrisms. Ar četriem virzieniem visām krīzēm ejam cauri.

Cilvēki pieprasa ekoloģiski labvēlīgas, kvalitatīvas preces, bet ar medu vien ir par maz, jādomā citas interesantas lietas. Produkta pārstrādei vajag iekārtas. Izvēlējamies divas — sorbeta gatavotāju aukstajam dzērienam un maisījuma aparātu. Savukārt, lai pilnveidotu mūsu vidi un labiekārtotu tūristiem domāto laukumu, iegādājamies materiālus. Projekts nav liels, pāris tūkstošu eiro, tāpēc uz banku nevajadzēja iet. Sadalījām divās kārtās, paši tiksīm galā. Iekārtas jau esam nopirkuši, tagad labiekārtosim tūristiem domāto vietu. Esam sadarbojušies ar valsts attīstības finanšu institūciju ALTUM, domāju, ka viņi mūs atbalstītu, ja būtu projekts ar lielāku summu.»

Par Zīmju taku pagasta pārvaldes vadītāja **Jana Robalde** teic, ka šī doma atnākusi, pašiem negaidot, neesot pat cerējuši uz atbalstu. Bet vajadzība ir pamatota — nu nevar būt tā, ka laukumā pretī skolai zāle ir līdz ceļiem! Sprieduši kopā ar vecākiem, pieaicinājuši talkā ainavu arhitekti, un tā tapis takas projekts. Tūlīt būs gājēju celiņš, infrastruktūra pēdējos gados ciemā jūtami uzlabojusies.

Pauls Zabiņaks grib ciemā izveidot autoservisu. Tādēļ nākas rekonstruēt daļu ēkas, ko paši vien cēlušī tirdzniecības nolūkiem, bet krīzē viss mainījās, un tagad radusies cita iecere.

Kā veicies projektu rakstīšanā?

D. Erenberga stāsta, ka biedrība «Pakāpiens» jau kopš tās pirmsākumiem ir rakstījusi daudz projektu, ne tikai LEADER, un rakstījusi lielākoties Līvija Kovaļčuka, kādreiz Valdgaies pagasta darbiniece. «Es iesaku idejas, braukāju apkārt un saskaņoju,» Daina saka. «Vajadzību ir daudz. Jāiesaista vēl kāds enerģisks cilvēks un tik jāraksta!»

Lienīte Meiere no biedrības «SPID-OLAS» atzīst, ka pagaidām uzkrāj informāciju. Projektus nav rakstījusi, bet piedalījusies semināros un braucienos. «Esmu ceļā uz savu uzņēmumu. Audzēju paipalas, pārdodu olas. Nu jau pilna sēta ar putniem, paipalām un vistu pulciņam šovasar piepulcējušies ap 100 broileru. Paipalām vajag būrus, vistām un broileriem — kūti...» Arī tikšanās noslēgumā Lienīte vēl domīga: «Visu laiku strādāju, nopelnīto ieguldām atpakaļ ražošanā. Viss prasa laiku.»

I. Zviedriņas stāsts ir pamācošs un iedvesmojošs: «Uzrakstīt projektu ir grūti. Ja mājražotājam saimniecībā ir vēl arī citas nozares, tad pietrūkst laika, lai staigātu no iestādes uz iestādi. Līdz šim maksāju kādam, kas to izdara manā vietā. Bet kad šis cilvēks, neiedziļinoties manās vajadzībās, uzrakstīja nelietojamu projektu, man apskrējās dūša. Pamazām pati biju uzkrājusi pieredzi. Aprunājos ar Guntu Abaju, viņa iedrošināja rakstīt pašai, apsolut palīdzēt. Izdevās! Tagad jau pati varētu konsultēt, piemēram, Lienīti.»

Un sprunguļi riteņos...

Autoserviss ir ļoti vajadzīga lieta, un tieši tā izveide ir Paula Zabiņaka projekta būtība. «Tā īsti nav būvniecība,» saka Pauls un turpina: «Neapskaužu tos, kas pašlaik cer ko uzsākt. Man vēl ir ļoti paveicies, ka būvatļauja izsniegta jau 2009. gadā. Divas trešdaļas no projekta īstenošanai dotā laika pāiet, kārtojot dokumentus! Ja es *papīriem* veltītu visu laiku, nemitīgi visām iestādēm ietu virsū, tad notiktu ātrāk, bet nav taču tā, ka es neko citu nedarītu. Tagad runā par atbalstu jaunajiem uzņēmējiem, kas sāk no nulles. Ja pašam nav finansiālas aizmugures, tad nav vērts sākt.»

G. Abaja piebilst, ka reizēm projektu var sadalīt pa daļām, pa kārtām, vispirms īsteno vienu, nopērk vienu iekārtu, tad otru, tā samazinot kopējo summu. Taisnība, vienmēr tā nevar, ja viena iekārta maksā 20 000 €, tad neko tur nesadalīsi.

Pauls turpina: «Bankas vēl būtu pats mazākais. Ar valsts iestādēm ir vissmagāk. Zemes dienests, Zemesgrāmata... Atnāk, uzmēra būvi inventarizācijai. Saku — te būs viena starpsiena, tas vienīgais, kas mainīsies visā ēkā. Atvainojiet, man paskaidro, būs jānāk otrreiz. Tā 600 € samaksāju vienreiz, 600 € otrreiz — pēc diviem mēnešiem. Tādi mums tie likumi.

Taisnība, Valsts vides dienestā man ļoti nāca pretī. Tur darbinieki dažās stundās sagatavoja izziņu, ko varētu izdarīt divās nedēļās.»

G. Abaja piebilst, ka LAD ir saprotošs, iedod pagarinājumu, ja ir objektīvi iemesli un pats projekta īstenotājs nav tīšuprāt kavējis. Un jaunajiem uzņēmējdarbības uzsācējiem nevajadzētu arī aizmirst par Biznesa inkubatora atbalstu. Tepat Talsos tas ir.

Skats uz priekšu

G. Abaja stāsta, ka šajā periodā visa LEADER programmas nauda ir izolīta, projekti ir izskatīti. Uzņēmējdarbības sadaļā ir atbrīvojušies apmēram 80 000 €, jo daži projekti ir atsaukti, viens ir noraidīts. Gunta atgādina, ka projektus vērtī divreiz — ZBA pēc LEADER stratēģijas mērķiem, pēc tam vēl LAD pēc Ministru kabineta noteikumiem. «Ja iepriekšējos stratēģiskos rādītājus līdz 2018. gada beigām būsīm izpildījuši, tad no 2019. gada varēs saņemt nākamo finansējumu,» Gunta noslēgumā iepriecina. Tas nozīmē, ka projektu rakstītāji var turpināt apsvērt idejas, bet tie, kas šajā virzienā nav vēl domājuši, to sākt. Biedrība «Ziemeļkurzemes biznesa asociācija» ir atvērta konsultācijām gan uzņēmējiem, gan sabiedrisko aktivitāšu veicējiem. Aktuālā informācija un biedrības konsultantu kontakti ir pieejami biedrības mājaslapā www.ziemeļkurzeme.lv.

*Alnis Auziņš,
biedrības «Ziemeļkurzemes biznesa asociācija» sabiedrisko attiecību speciālists*